

BILDANDE AV NATURRESERVATET HAVSJÖSKOGEN I TORSBY KOMMUN

Beslut

Länsstyrelsen förklarar det markerade området i bilaga 1 som Naturreservatet Havsjöskogen. Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda markområden berörs inom reservatsområdet.

Länsstyrelsen beslutar att de nedan angivna föreskrifterna ska gälla för reservatet.

Länsstyrelsen fastställer skötselplanen i bilaga 4 för naturreservatets långsiktiga vård.

Syftet med reservatet

Naturreservatet Havsjöskogen bildas i syfte att vårda och bevara biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer i form av naturskogar, opåverkade våtmarker, värdefulla vattendrag med omgivande strand- och skogsmiljöer och andra ingående naturtyper. Syftet är också att bevara områdets orörda karaktär. Inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer ska reservatet tillgodose behovet av områden för friluftslivet. Reservatet ska bidra till gynnsam bevarandestatus i den biogeografiska regionen för förekommande naturtyper och arter i Natura 2000-området Granberget.

Syftet ska uppnås genom att områdets naturskogar, våtmarker, vattendrag och andra ingående naturtyper tillåts utvecklas fritt genom intern dynamik. Undantag ska göras för de delar där restaureringsåtgärder i form av igenläggning av diken, avverkning i samband med avveckling av contortatall och igenväxningsvegetation samt åtgärder i syfte att motverka förekomst av invasiva arter är lämpliga. Vissa åtgärder vidtas för att underlätta allmänhetens friluftsliv.

Skälen för beslut

Naturresevatets prioriterade bevarandevärden är följande.

- Skogar präglade av intern dynamik
- Öppna våtmarker, ostörd hydrologi
- Fritt rinnande vattendrag med hög grad av naturlighet både i vatten- och i strandmiljöer
- Gamla träd, senvuxna träd, grova lågor, död ved
- Långt broktagel
- Lavskrika
- Järpe
- Tjäder
- Orre
- Spillkråka
- Tretåig hackspett

En mer utförlig beskrivning av området finns i skötselplanen.

Föreskrifter

Länsstyrelsen beslutar om nedanstående föreskrifter för att tillgodose syftet med naturresevatet.

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § andra stycket miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Utöver vad som annars gäller i författningar är det i resevatet förbjudet att

1. avverka eller på annat sätt skada träd och buskar samt ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle,
2. utföra mekanisk markbearbetning,
3. tippa eller anordna upplag,
4. anlägga ledning,
5. utföra markavvattning åtgärd,
6. rensa befintliga diken,
7. uppföra eller ändra befintlig byggnad, annan anläggning eller anordning,
8. använda kalk, gödsel, växtnäringsämnen eller bekämpningsmedel,
9. framföra motordrivna fordon,
10. bedriva vattenverksamhet,

Utan tillstånd från länsstyrelsen är det också förbjudet att

11. inplantera djur och växter,
12. utföra biotop- eller fiskevårdande åtgärder.

Undantag

A-föreskrifterna gäller inte för förvaltaren av naturreservatet, eller den som förvaltaren anlitar, vid genomförande av de åtgärder som framgår under B och som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet.

A-föreskrifterna gäller inte heller vid normalt underhåll och nyttjande av befintlig bilväg som markerats på karta, se bilaga 2.

A-föreskrifterna gäller inte heller normalt underhåll av befintlig vandringsled och skoterled som markerats på karta, se bilaga 2.

A 1. gäller inte heller kvistning eller röjning av sly upp till sju cm diameter i marknivå inom en radie på 30 meter runt de fritidshus som markerats på karta, se bilaga 2. Inom dessa områden är det även tillåtet att ta reda på fallna träd samt träd som riskerar att falla, s.k. riskträd. Observera att ovanstående åtgärder kan kräva tillstånd från markägaren samt prövning enligt annan lagstiftning.

A 1. gäller inte heller kvistning eller röjning av sly upp till sju cm diameter i marknivå för underhåll av jaktpass och befintligt vindskydd.

A 7. Gäller inte utkikstornet på Granberget.

A 8. gäller inte kalkning som ingår i biologisk återställning av sjöar och vattendrag enligt regional åtgärdsplan i Värmlands län.

A 9. gäller inte terrängskoter eller motorredskap som behövs för uttransport av större vilt (älg, hjort, björn, vildsvin) från området enligt terrängkörningsförordningen (1978:594 1§), i samband med den jakt som är tillåten i naturreservatet. Uttransporten ska ske så att skador på mark och vegetation inte uppkommer. Skada definieras här som bestående längre än en växtsäsong.

A 9. gäller inte heller körning med snöskoter i samband med utkörning av saltsten.

A 9. gäller inte heller körning med snöskoter på led som är utsatt på karta i bilaga 2.

A 9. gäller inte heller körning med snöskoter på sjöis som markerats på karta, se bilaga 2.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om vad ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet förpliktas att tåla

Ägare och innehavare av särskild rätt förpliktas tåla följande inom reservatet i dess helhet eller inom de särskilt utpekade områden som framgår av bilaga 3 (se hänvisning efter varje relevant punkt).

1. röjning och utmärkning av reservatets yttergränser,
2. uppsättande av informationstavlor, se bilaga 3,
3. undersökningar av mark, vegetation och organismer i miljöövervaknings- och uppföljningssyfte,
4. underhåll av utkikstorn, se bilaga 3,
5. igenläggning av diken inom hela reservatet,

6. avverkning, gallring och röjning i samband med pluggning/igenläggning av diken inom hela reservatet,
7. röjning för att ta bort igenväxningsvegetation på naturligt öppna våtmarker,
8. biotopvårdande åtgärder i vatten,
9. avverkning av contortatall, se bilaga 3,
10. åtgärder i syfte att motverka skador som orsakas av invasiva främmande arter.

C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas och om ordningen i övrigt i naturreservatet

Utöver vad som annars gäller i författningar är det i reservatet förbjudet att

1. fälla eller på annat sätt skada levande och döda träd eller buskar, stående eller omkullfallna,
2. samla in ryggradslösa djur, mossor, lavar och vedsvampar,
3. framföra motordrivet fordon,
4. tippa eller anordna upplag.

Utan länsstyrelsen tillstånd är det också förbjudet att

5. genomföra organiserad tävlings- eller friluftsverksamhet.

Undantag

C-föreskrifterna gäller inte för förvaltaren av naturreservatet, eller den som förvaltaren anlitar, vid genomförande av de åtgärder som framgår under B och som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet.

C 3. gäller inte på befintlig bilväg.

C 3. gäller inte heller körning med snöskoter på led som är utsatt på karta i bilaga 2.

C 3. gäller inte heller körning med snöskoter på sjöis som markerats på karta, se bilaga 2.

Ärendets handläggning

Länsstyrelsen har förelagt markägare och innehavare av särskild rätt inom området att yttra sig över förslaget till beslut om inrättande av naturreservat. Förslaget till beslut har också remitterats till berörda sakägare samt skickats till andra som kan tänkas ha synpunkter på skyddet av området

Inkomna remissvar

I remissvaren framförs att det saknas ett antal skoterleder på föreskriftskartan som främst används av lokalbefolkningen för att ta sig till olika fiskevatten.

Länsstyrelsen har även fått in önskemål från viltvårdsområdet om att få möjligheten att köra ut saltstenar med snöskoter då dessa platser inte alltid ligger i närheten av en markerad skoterled.

Torsby kommun har lämnat synpunkt där de vill att reservatet utökas med en mindre del då befintlig reservatsgräns går igenom ett bestånd med naturvärden på kommunägd mark.

Länsstyrelsens bemötande av remissvar

Länsstyrelsen bedömer att det är befogat att medge snöskoteråkning till fiskesjöar och har därför kompletterat föreskriftskartan.

Naturresevatets storlek innebär att vissa områden blir otillgängliga då det inte finns befintliga skoterleder eller vägar i närheten. Då utkörning av saltsten med snöskoter är en sällanåtgärd samt att antalet saltstenar och dess sammanlagda vikt gör arbetet maskinberoende anser länsstyrelsen att det är befogat att införa ett undantag från föreskriften A 9. Beslutet kompletteras således med ett undantag från föreskriften A 9.

Synpunkten från Torsby kommun angående utökning föranleder ingen ändring av beslutet. Länsstyrelsen föreslår att utökningen hanteras i en separat process vid ett senare skede.

Samlad bedömning

Det föreslagna området har mycket höga naturvärden. För att områdets värden ska bestå, behöver området undantas från skogsproduktion och annan exploatering som innebär att naturvärden skadas. Länsstyrelsen bedömer därför att området bör förklaras som naturresevat.

Reservatsbildningen är förenlig med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna och med den för området gällande kommunala översiktsplanen. Inskränkningar i enskilds rätt att använda mark eller vatten går inte längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Beslutet bidrar till att uppfylla Sveriges internationella åtaganden om skydd av den biologiska mångfalden och till miljö kvalitetsmålen *Levande skogar*, *Levande sjöar och vattendrag*, *Myllrande våtmarker* och *Ett rikt växt- och djurliv*.

Sammantaget är förutsättningarna uppfyllda för att inrätta reservatet med föreskrifter enligt ovan.

Tillämplig lagstiftning

Ett mark- eller vattenområde får av länsstyrelsen eller kommunen förklaras som naturresevat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behovet att områden för friluftslivet. Ett område som behövs för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturresevat. (se 7 kap. 4 § miljöbalken)

För att uppnå och tillgodose syftet med naturresevatet får beslutet förenas med föreskrifter. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten får inte

gå längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses. (jmf 7 kap. 5, 6, 25 och 30 §§ miljöbalken)

I varje beslut om bildande av ett naturreservat ska en skötselplan för naturreservatets långsiktiga vård fastställas. (jmf 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.)

Upplysningar

Beslutet kungörs i Värmlands läns författningssamling samt i ortstidning.

Länsstyrelsen kan meddela dispens från föreskrifterna i detta beslut om det finns särskilda skäl och är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte.

Beslutade C-föreskrifter gäller omedelbart, även om de överklagas. C-föreskrifterna gäller även markägare och innehavare av särskild rätt i den mån tillåten pågående markanvändning inte avsevärt försvåras.

Bestämmelserna i skogsvårdslagen (1979:429) ska inte tillämpas om det som sägs där strider mot föreskrifter för naturreservatet.

Den som vill göra anspråk på ersättning eller kräva inlösen av fastighet ska väcka talan mot staten hos mark- och miljödomstolen inom ett år från det att beslutet vunnit laga kraft. Om så inte sker går rätten till ersättning eller inlösen förlorad.

Utöver föreskrifterna för naturreservatet gäller också generella bestämmelser till skydd för naturmiljön

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas till regeringen, Miljö- och energidepartementet, se bilaga 5.

Landshövding Georg Andrén har fattat beslut i detta ärende. Naturvårdshandläggare Dick Östberg har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har även länsråd Johan Blom, verksamhetschef Torben Ericson, enhetschef Linda Sundström och länsjurist Ulrika Forsman medverkat.

Bilagor till beslutet:

1. Beslutskarta
2. Föreskriftskarta undantag A-föreskrifter
3. Föreskriftskarta B-föreskrifter
4. Skötselplan
5. Hur man överklagar

Länsstyrelsen
Värmland

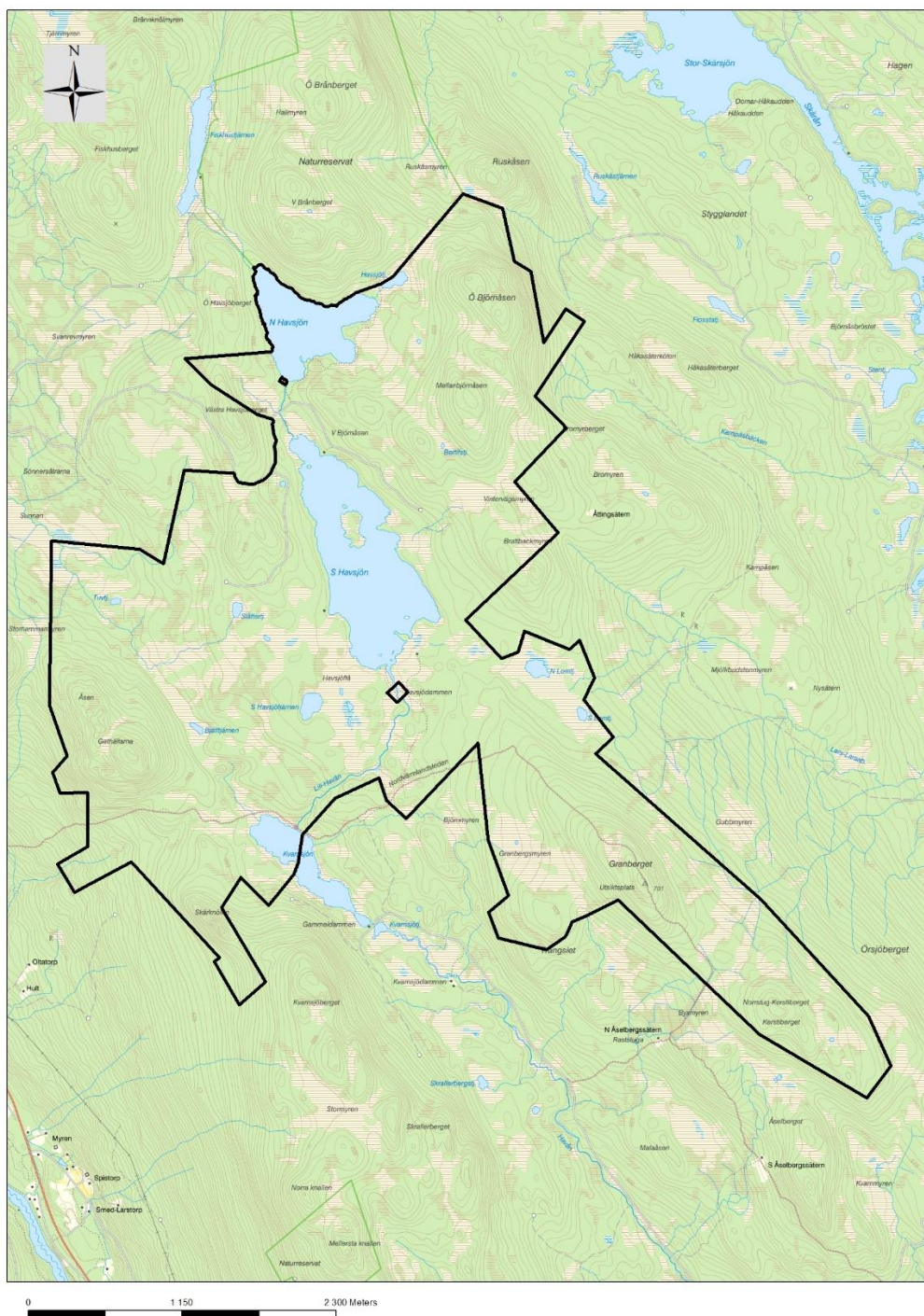
Naturvård

BESLUTSKARTA

Datum
2021-06-21

Bilaga 1

Referens
511-460-2012

Beslutskarta för naturreservatet Havsjöskogen (heldragen svart linje)
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Postadress: Länsstyrelsen Värmland, 651 86 KARLSTAD Besöksadress: Våxnäsgatan 5
Telefon: 010-224 70 00 (växel) Fax: 010-224 71 10 E-post: varmland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/varmland

Länsstyrelsen
Värmland

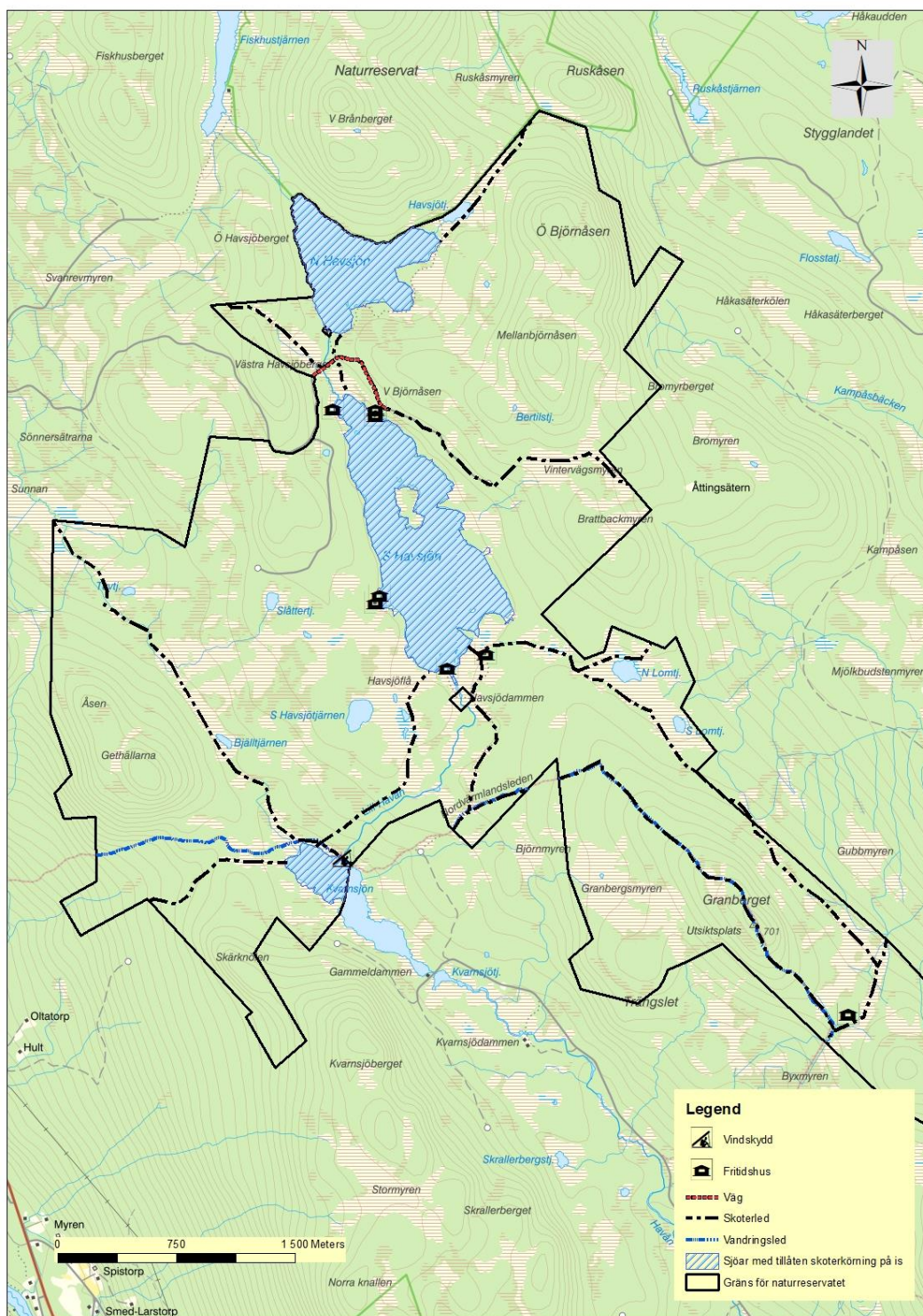
Naturvård

FÖRESKRIFTSKARTA UNDANTAG

Datum
2021-06-21

Bilaga 2

Referens
511-460-2012

Undantag från A-föreskrifter.

© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Postadress: Länsstyrelsen Värmland, 651 86 KARLSTAD Besöksadress: Våxnäsgatan 5
Telefon: 010-224 70 00 (växel) Fax: 010-224 71 10 E-post: varmland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/varmland

Länsstyrelsen
Värmland

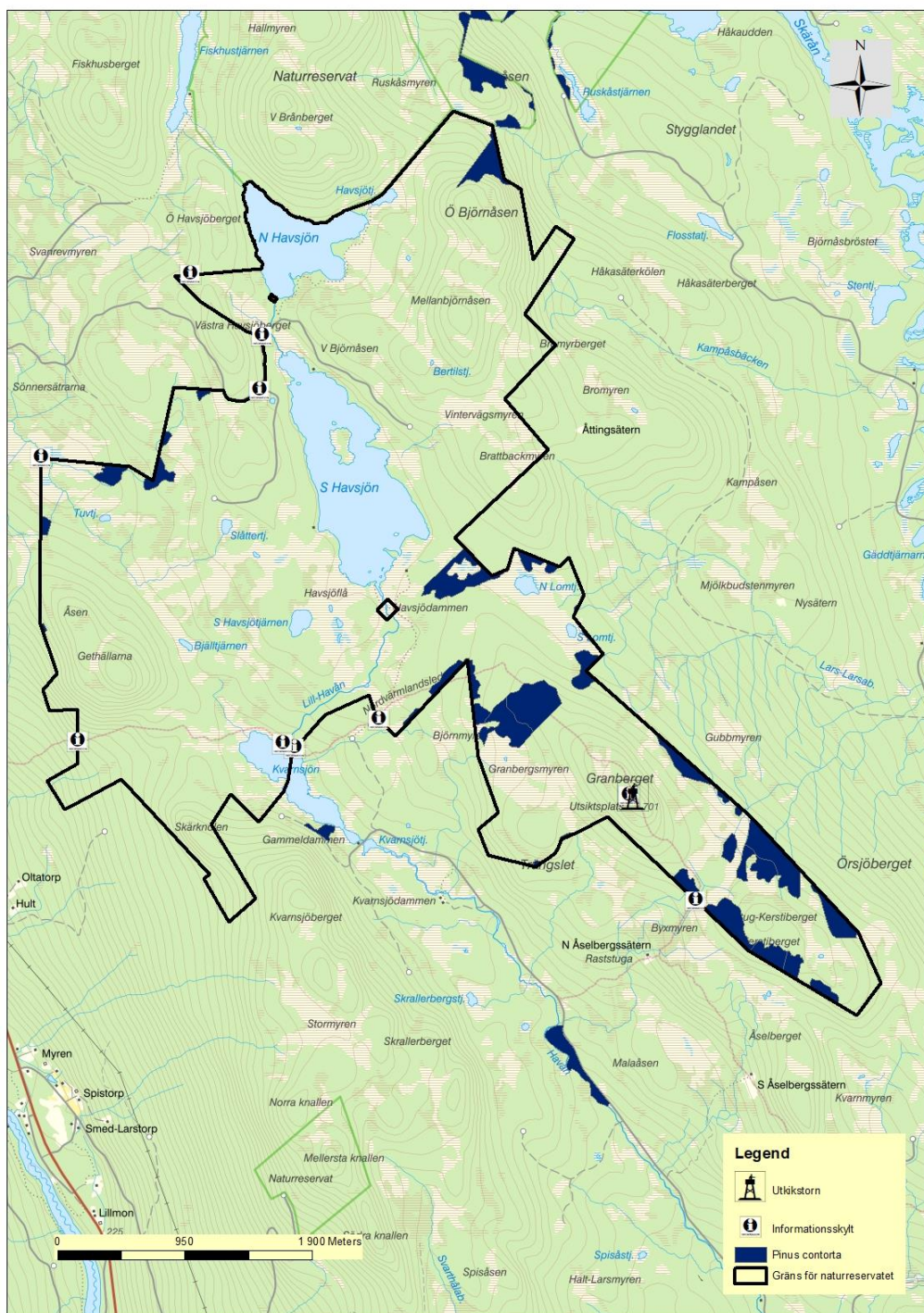
Naturvård

FÖRESKRIFTSKARTA B-FÖRESKRIFTER

Datum
2021-06-21

Bilaga 3

Referens
511-460-2012

Föreskriftskarta.

© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Postadress: Länsstyrelsen Värmland, 651 86 KARLSTAD Besöksadress: Våxnäsgatan 5
Telefon: 010-224 70 00 (växel) Fax: 010-224 71 10 E-post: varmland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/varmland

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET HAVSJÖSKOGEN

1. Syftet med naturreservatet

Naturreservatet Havsjöskogen bildas i syfte att vårda och bevara biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer i form av naturskogar, opåverkade våtmarker, värdefulla vattendrag med omgivande strand- och skogsmiljöer och andra ingående naturtyper. Syftet är också att bevara områdets orörda karaktär. Inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer ska reservatet tillgodose behovet av områden för friluftslivet. Reservatet ska bidra till gynnsam bevarandestatus i den biogeografiska regionen för förekommande naturtyper och arter i Natura 2000-området Granberget.

Syftet ska uppnås genom att områdets naturskogar, våtmarker, vattendrag och andra ingående naturtyper tillåts utvecklas fritt genom intern dynamik. Undantag ska göras för de delar där restaureringsåtgärder i form av igenläggning av diken, avverkning i samband med avveckling av contorta och igenväxningsvegetation samt åtgärder i syfte att motverka förekomst av invasiva arter är lämpliga. Åtgärder vidtas för att underlätta allmänhetens friluftsliv.

2. Prioriterade bevarandevärden

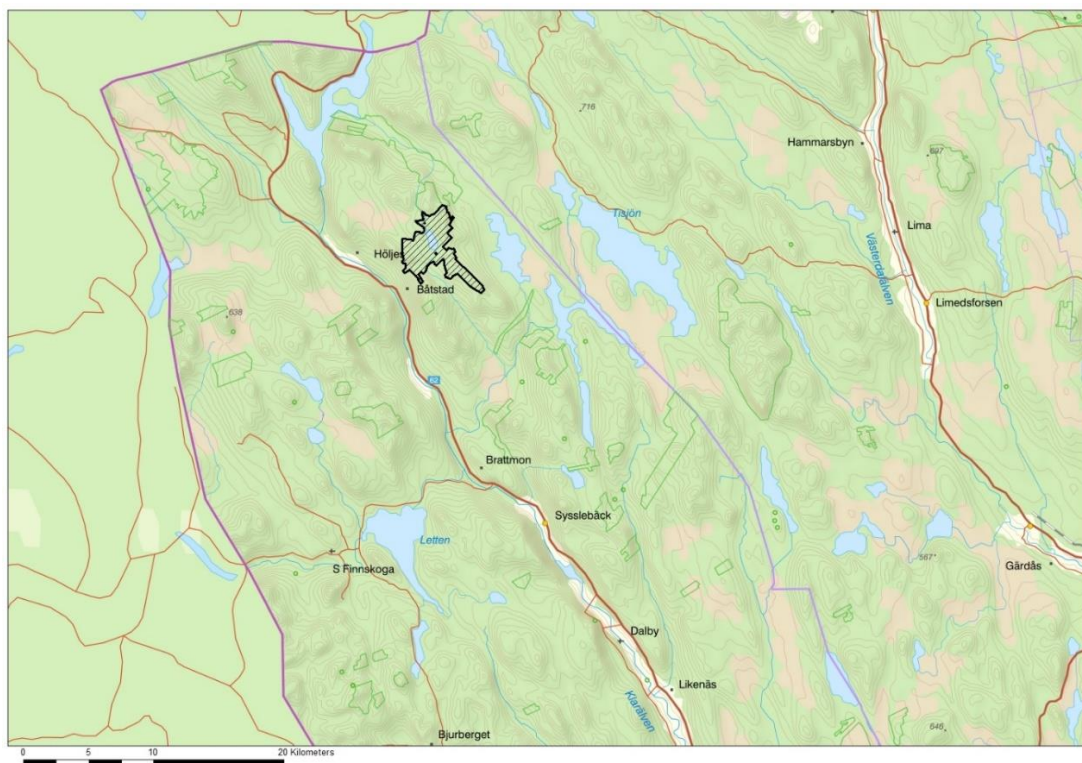
- Skogar präglade av intern dynamik
- Öppna våtmarker, ostörd hydrologi
- Fritt rinnande vattendrag med hög grad av naturlighet både i vatten och i strandmiljöer
- Gamla träd, senvuxna träd, grova lågor, död ved
- Långt broktagel
- Lavskrika
- Järpe
- Tjäder
- Orre
- Spillkråka
- Tretåig hackspett

3. Administrativa data

3.1 Naturreservat

Objektnamn	Havsjöskogen
NVR-nummer	2041089
Kommun	Torsby
Areal	1605 ha
Fastighetsanknutna rättigheter som reservatet berör	17-IM4-46/396B.1 servitut vattenkraft Havån GA 1
Markslag och naturtyper*:	
Tallskog	270,2 ha
Granskog	306,3 ha
Barrblandskog	150,5 ha
Barrsumpskog	65,1 ha
Lövblandad barrskog	69,9 ha
Triviallövskog	13,8 ha
Lövsumpskog	8,1 ha
Ungskog inklusive hyggen	222,2 ha
Sumpskogsimpediment	29,0 ha
Övriga skogsimpediment	45,1 ha
Våtmark	281,7 ha
Limnogen eller saltpåverkad våtmark	1,2 ha
Övrig öppen mark	0,1 ha
Exploaterad mark inkl. friluftsanläggningar	0,1 ha
Sjöar och vattendrag	141,5 ha
Summa	1604,9 ha

*arealer för markslag och naturtyper baseras på KNAS. Summan är en summering av de ingående delområdenas avrundade arealer. Avrundningen kan innebära att den sammanlagda KNAS-arealen inte är den samma som reservatets totala areal.

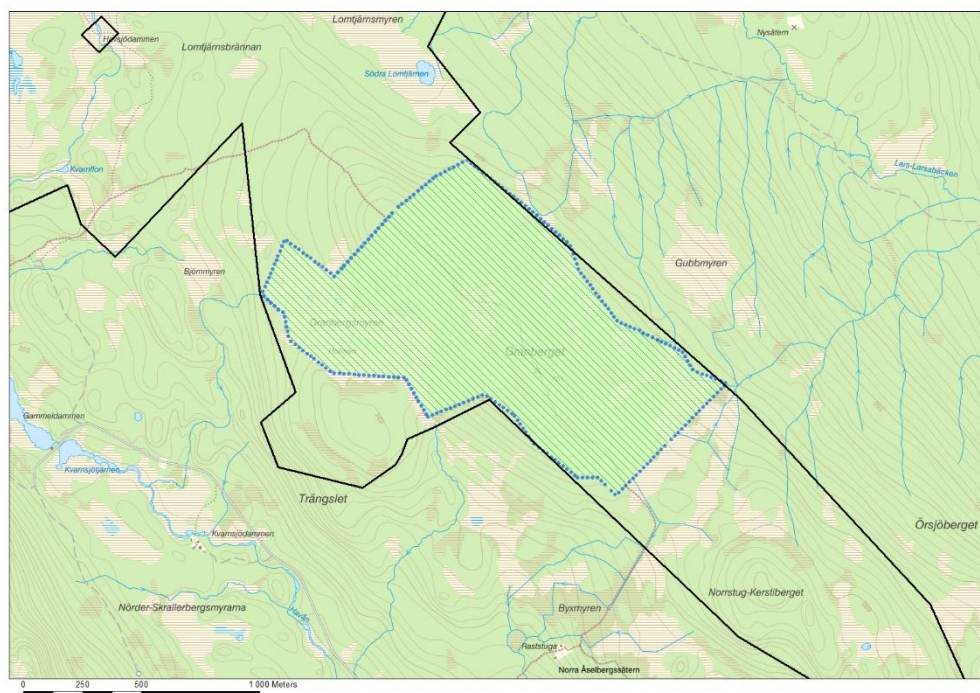

Översiktskarta för naturreservatet Havsjöskogen (svart, streckat område)

© Lantmäteriet Geodatasamverkan

3.2 Natura 2000

Natura 2000 beteckning	SE0610193
Skyddsstatus	pSCI/SCI/SAC/SPA
Areal	128,1 ha
Naturtyper	Öppna mossar och kärr (7140), 29,18 ha Källor och källkärr (7160), 0,2 ha Taiga (9010), 94,8 ha Skogbevuxen myr (91D0), 3,39 ha
Arter	A104 - Järpe, <i>Bonasa bonasia</i> A108 - Tjäder, <i>Tetrao urogallus</i> A236 - Spillkråka, <i>Dryocopus martius</i> A241 - Tretåig hackspett, <i>Picoides tridactylus</i> A409 - Orre, <i>Tetrao tetrix tetrix</i>

Karta över Natura2000-området Granberget (rastrerat område)
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

4. Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning

Havsjöskogen har, som bl.a. namnen slåttertjärn och vintervägsmyren antyder, varit ett område som bidragit till försörjningen av de flertalet sätrar som ligger spridda i det omkringliggande landskapet. Längs Lill-Havån finns även lämningar som talar om att en viss aktivitet skett här en gång i tiden. Skogarna i området har också till viss del utsatts för dimensionsavverkningar.

I dagsläget är modernt skogsbruk den huvudsakliga markanvändningen men området är också välbesökt av turister och ordsbor. Norra och Södra Havsjöarna är mycket populära fiskevatten och Nordvärmlandsleden, som lockar vandrare från när och fjärran, berör den sydvästra delen av naturreservatet. Vintertid kan man uppleva reservatet från snöskoter då det finns skoterleder i området.

5. Beskrivning av området

- **Biologi**

Havsjöskogen utgörs av en höjdplatå där de lägre belägna Havsjöarna med sina omgivande myrmosaiker omringas av några av de högsta bergen i länet. I söder ligger Värmlands högsta berg, Granberget, som mäter ca 701 meter över havet.

Naturen är mycket variationsrik och inom området återfinns större obrutna naturskogar, våtmarker och ett antal fina vattendrag. Naturskogarna inom området består av allt från brandpåverkade tallnaturskogar och lövbrännor till höghöjdsgranskogar. Medelåldern ligger på mellan 150 till 200 år men träd äldre än så finns det bitvis gott om. Höjden över havet, skogbränder och andra störningar har lett till att det finns gott om skadade och senvuxna träd i

området. Den relativt stora arealen ofragmenterad naturskog, den obrutna skogliga kontinuiteten samt mängden strukturer såsom död ved, gamla senvuxna träd m. m. gör att antalet signal-och rödlistade arter är stort. Ett exempel på detta är höghöjdsgranskogen på, passande nog, Granberget, som hyser länets största koncentration av den starkt hotade laven långt broktagel.

Våtmarkerna inom reservatet är i de flesta fall av typen fattigmyr/kärr men även källflöden med något rikare förhållanden förekommer. Våtmarkerna är av nordlig typ med bl.a. strängflarkkärr och högt liggande soligena (sluttande) myrar där vissa ger en vid utsikt över omgivande berg och fjäll.

I naturreservatet ingår, i sin helhet, Södra och Norra Havsjön samt den norra delen av Kvarnsjön, bäcken Lill-Havån samt ytterligare ett antal bäckar och småvatten. Sjösystemet med tillhörande bäckar och åar tillhör ett av länets mest värdefulla då vattendragen är relativt opåverkade av flottledsresningen. Skogarna längs med vattendragen är i stort sett intakta och har utvecklats ostört vilket skapat fina kantzoner med död ved, varierande trädslagsblandning och skiktning.

Nedan listas ett urval av rödlistade arter och signalarter som har påträffats i området (hotkategori enligt Artdatabankens rödlista 2020 inom parentes där NT = nära hotad, VU = sårbar och EN = starkt hotad samt S = signalart enligt Skogsstyrelsen):

Fåglar

Tretåig hackspett (NT)
Spillkråka (NT)
Videsparv (NT)
Järpe (NT)
Tjäder (S)
Gråspett (S)

Insekter

Bronshjon (S)

Kärlväxter

Knärot (VU)
Korallrot (S)
Spindelblomster (S)
Fläcknycklar (S)
Torta (S)
Kärrfibbla (S)
Ormbär (S)

Lavar

Broktagel (EN)
Långt Broktagel (EN)
Norsk näverlav (VU)
Aspgelélav (VU)
Violettgå tagellav (NT)
Skrovellav (NT)

Lunglav (NT)

Dvärgbägarlav (NT)
Stiftgelélav (NT)
Knottrig blåslav (NT)
Brunpudrad nållav (NT)
Varglav (NT)
Vitskaftad svartspik (NT)
Vedskivlav (NT)
Vitgrynig nållav (NT)
Kortskaftad ärgspik (NT)
Blanksvart spiklav (NT)
Blågrå svartspik (NT)
Mörk kolflarnlav (NT)
Kolflarnlav (NT)
Stuplav (S)
Bårdlav (S)
Luddlav (S)
Korallblylav (S)
Gytterlav (S)
Skuggblåslav (S)
Skinslav (S)
Dvärgtufs (S)
Gulnål (S)

Svampar

Gräddporing (VU)
Rynkskinn (VU)

Doftskinn (NT)
Gammelgranskål (NT)
Gränsticka (NT)
Stjärntagging (NT)
Ullticka (NT)
Granticka (NT)
Kötticka (NT)
Stor aspticka (S)
Rävticka (S)

Vedticka (S)

Mossor

Vedtrappmossa (NT)
Flagellkvastmossa (S)
Mörk husmossa (S)
Västlig hakmossa (S)
Skogshakmossa (S)

- **Kultur**

Det finns inga registrerade fornlämningar inom området men vid Lill-Havån finns rester efter en kvarn samt längre uppströms en dammvall.

- **Friluftsliv**

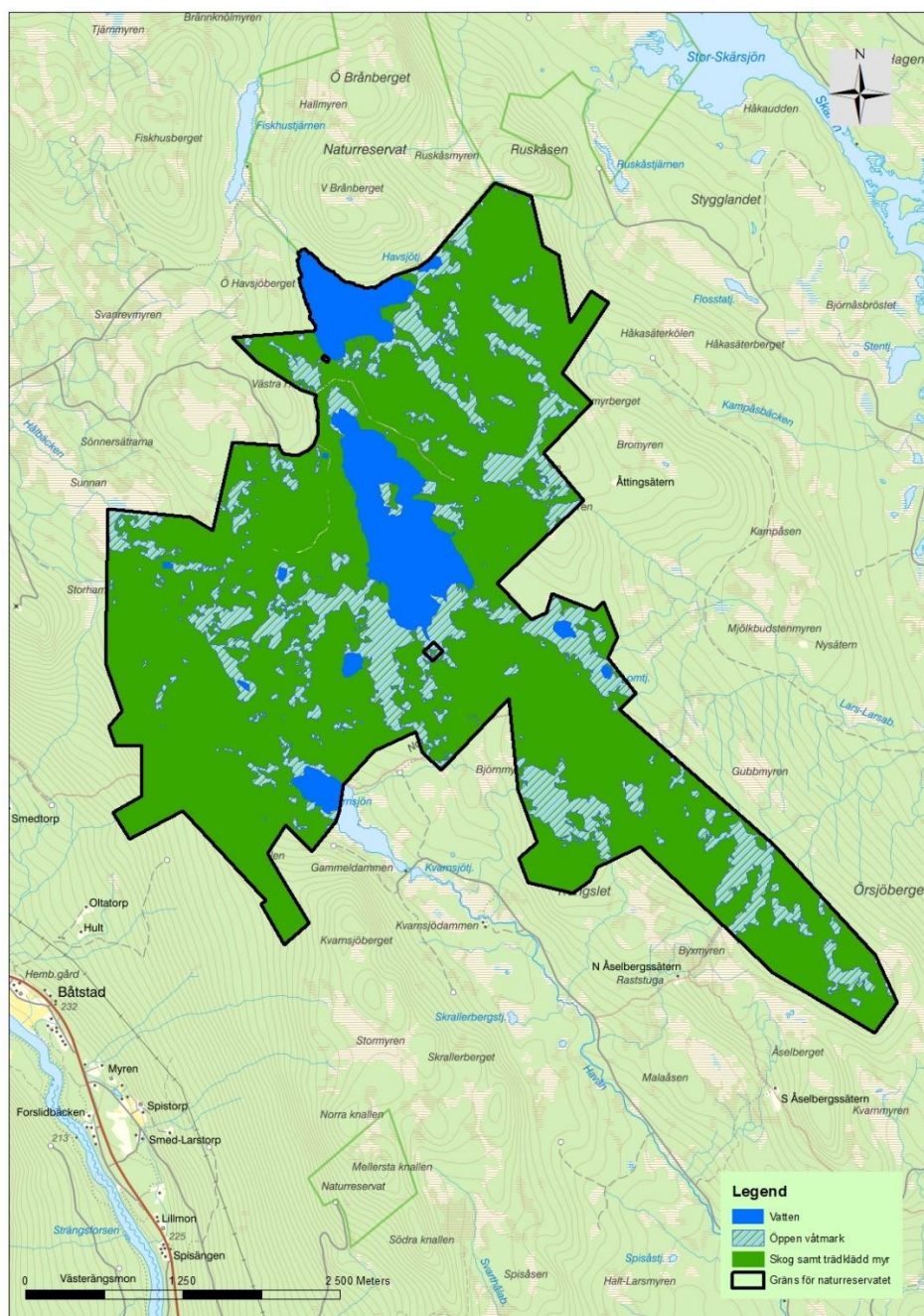
Naturreseptatet berörs av vandringsleden Nordvärmlandsleden vars sträckning går mellan Höljes i norr till Branäs i söder. I anslutning till leden vid Kvarnsjön finns vindskydd samt eldplats. Vindskyddet ligger även i anslutning till en av de skoterleder som går igenom området. Vandringsleden fortsätter och går förbi Värmlands högsta topp, Granberget, där det finns ett utkikstorn med utsikt över reservatet och det omkringliggande landskapet. Fiske är annars ett av de friluftssintressen som utförs mest i reservatet då bägge Havsjöarna samt Kvarnsjön är fina och populära fiskevatten.

- **Geologi**

Områdets berggrund består av granit med en kvarts-fältspat-glimmersammansättning och de dominerande jordarterna består av morän och torv. Den mest intressanta geologiska förekomsten ligger utanför reservatet men kan upplevas från utkikstornet på Granbergets topp. Öster om reservatet, i dalgången nedanför, ligger riksintresset Örsjön som kan uppvisa länets finaste exempel på välutvecklade Rogenmoräner.

6. Skötselområden

Havsjöskogen är ca 1600 hektar stort område där barrskogar med bitvis stora lövinslag dominerar. Området har delats in i 4 skötselområden.

Karta över skötselområden
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Skötselområde 1: Skog samt trädklädd myr 1186 hektar

Närheten till den Skandinaviska fjällkedjan i kombination med höjdläget innebär att naturen i området har en nordlig prägel och på de högsta höjderna i området infinner sig en riktig förfjällskänsla. I dessa höghöjdsområden har det inte brunnit på länge utan här är det vind och snö som står för den ”störning” som sker. Skogen präglas av intern dynamik och kontinuiteten är till synes helt obruten vilket flera av de arter som förekommer i dessa skogar vittnar om. Nere i dalgången vid sjöarna är förhållandena något mer gynnsamma vilket betyder att skogen byter lite skepnad. Här finner man inslag av myrmosaiker med fastmarksholmar dominerade av gammeltall. Här finns också s.k. lövbrännor som mest består av björk, asp och sälg. Det är i denna delen av reservatet som man hittar de flesta spåren efter tidigare

bränder. Hela reservatet har gott om de strukturer som hör till i en naturskog med variation i trädslag, ålder och dimensioner samt de flesta former av död ved som kan fås. Det finns också områden som utsatts för modernt skogsbruk där vissa planterats med Contortatall.

- **Bevarandemål**

Småskaliga naturliga processer, som t.ex. trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning, liksom periodvisa omvälvande störningar i form av t.ex. insektsangrepp, stormfällning, översvämning eller brand ska påverka dynamiken och strukturen i området. Naturlig hydrologi och grundvattennivåer som skapar markfuktighet ska påverka dynamiken och strukturen. Skogen ska bestå av olika trädarter till följd av naturlig störningsdynamik och succession. Trädsiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat. Det ska finnas typiska arter som gynnas av lång skoglig kontinuitet inom grupperna fåglar, lavar, mossor och svampar. Invasiva främmande arter som utgör ett hot mot den naturliga biologiska mångfalden ska inte förekomma.

- **Åtgärder**

Fri utveckling med undantag för åtgärder för att ta bort contortatall samt att störd hydrologi återställs genom lämplig åtgärd för att minska påverkande avrinning. Innan åtgärd sker ska en hydrologisk utredning genomföras för att säkerställa vilken påverkan en ändring av grundvattenytan har för området och dess omgivning.

Skötselområde 2: Öppen våtmark 272 hektar

Skötselområdet utgörs av de plana och sluttande kärr, öppna mossar av nordlig typ samt strängflarkkärr som finns inom hela området. Vegetationen på våtmarkerna är övervägande fattig medan intermediär vegetation förekommer i mindre omfattning bl.a. på de platser där det sker utfällning av järnockra som förekommer spritt i reservatet.

- **Bevarandemål**

Våtmarkens hydrologi ska vara ostörd och det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Grundvattenytan ska variera naturligt och vara hög under större delen av året. Torvbildning ska ske aktivt i myren. Hydrokemin ska vara utan betydande antropogen påverkan. Hydromorfologiska strukturer som är väl förknippade med naturtypen ska vara allmänt förekommande i myrområdet (exempelvis fastmattor, mjukmattor, lösbottnar, strängar, öppna vattenytor). Vedartad igenväxningsvegetation ska inte förekomma i naturligt öppna myrområden. Invasiva främmande arter som utgör ett hot mot den naturliga biologiska mångfalden ska inte förekomma.

- **Åtgärder**

Störd hydrologi återställs genom lämplig åtgärd för att minska påverkande avrinning. Innan åtgärd sker ska en hydrologisk utredning genomföras för att säkerställa vilken påverkan en ändring av grundvattenytan har för området och dess omgivning.

Skötselområde 3: Vatten 144 hektar

Inom reservatet ryms i sin helhet Norra och Södra Havsjöarna samt den nordligaste delen av Kvarnsjön, i övrigt finns det ett antal mindre tjärnar. Ett flertal bäckar finns där Lill-Havån, som rinner mellan Södra Havsjön och Kvarnsjön samt bäcken mellan Södra Havsjön och Norra Havsjön, är de som hyser de största naturvärdena då de är relativt opåverkade av flottningsresning och har bland de tätaste förekomsterna av öring i länet.

- **Bevarandemål**

Bäckarna ska vara naturligt fungerande vattendrag med fria vandringsvägar för akvatiska organismer. Vattenflödet ska variera naturligt över året medan lekbottnar, ståndplatser och andra strukturer ska bidra till ett gynnsamt habitat för områdets naturligt förekommande arter. Skogen i strandzonen ska utvecklas fritt och genom intern dynamik bidra med död ved och annat substrat till vattendraget. Invasiva främmande arter som utgör ett hot mot den naturliga biologiska mångfalden ska inte förekomma.

- **Åtgärder**

Fri utveckling.

Skötselområde 4: Friluftsliv

Naturreseptatet ligger ganska avsides men kan nås via ett antal skogsbilvägar. Reservatet berörs av Nordvärmlandsleden vars sträckning går mellan Höljes i norr till Branäs i söder. Ett flertal skoterleder går igenom området. I anslutning till leden vid Kvarnsjön finns vindskydd med eldplats och längre söderut på Granbergets topp finns ett utkikstorn som är väl värt ett besök. Sjöarna i reservatet är populära fiskevatten med fina öringförekomster. Vandringsleden underhålls i nuläget av Torsby kommun och skoterlederna samt vindskyddet vid Kvarnsjön sköts av Nordvärmlands snöskoterklubb.

- **Bevarandemål**

Informationstavlor ska finnas i anslutning till skoterled, vandringsled och vid de skogsbilvägar som berör området med information om reservatets syfte och föreskrifter, samt en karta som tydligt visar områdets utbredning och gränser. Vid utkikstornet på Granbergets topp samt vid vindskyddet intill Kvarnsjön ska mer utförliga informationsskyltar finnas.

- **Åtgärder**

Uppsättning och underhåll av informationstavlor. Underhåll av utkikstorn.

7. Sammanfattning av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	Prioritet	Skötselområde
<i>Istandsättning av reservatet</i>		
Markering av reservatsgräns	1	4
Informationstavlor	1	4

Markvård		
Borttagande av contortatall	2	1
Hydrologisk restaurering	3	1,2
Avverkning och röjning av igenväxningsvegetation i samband med hydrologisk återställning	3	1,2
Anläggningar för friluftslivet		
Underhåll av utkikstorn	1	4

8. Uppföljning

Uppföljning av bevarandemål

Områdets bevarandemål ska följas upp enligt fastställda metoder för uppföljning av skyddad natur.

Uppföljning av skötselåtgärder

Genomförda skötselåtgärder ska följas upp. Redovisning av genomförd åtgärd ska ange vad som gjorts i vilket område och tidsåtgången.

9. Genomförd dokumentation

- -Dahlberg, J. Wilde, F. 2007. Beskrivning av naturvärdena i Havsjöområdet, Torsby kommun, Länsstyrelsen i Värmlands län, Naturvårdsenheten. Karlstad (opublicerad)
- -Länsstyrelsen i Värmlands län. 2017. Bevarandeplan Natura 2000. Granberget. Fastställd 2017-12-29.
- -Länsstyrelsen i Värmlands län, Rapport 1978:5, Översiktlig inventering av Naturskogar i Värmlands län med kryptogamflora som utgångspunkt
- -Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering

HUR MAN ÖVERKLAGAR LÄNSSTYRELSENS BESLUT

VAR SKALL BESLUTET ÖVERKLAGAS	Länsstyrelsens beslut kan skriftligen överklagas hos regeringen, Miljödepartementet .
VAR INLÄMNAS ÖVERKLAGANDET	Er skrivelse skall inlämnas/skickas till Länsstyrelsen och inte till regeringen.
TID FÖR ÖVERKLAGANDE	Skrivelsen måste ha kommit in till Länsstyrelsen inom tre veckor från den dag Ni fick del av beslutet , annars kan Ert överklagande inte tas upp till prövning.
HUR MAN UTFORMAR SITT ÖVERKLAGANDE M M	I skrivelsen skall Ni - tala om vilket beslut Ni överklagar, t ex genom att ange ärendets nummer (diarienumret) - redogöra för hur Ni anser att beslutet skall ändras Ni bör också redogöra för varför Ni anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt. Ni kan givetvis anlita ombud att sköta överklagandet åt Er. Behöver Ni veta mer om hur Ni skall gå till väga, så ring eller skriv till Länsstyrelsen.
ÖVRIGA HANDLINGAR	Om Ni har handlingar eller annat som Ni anser stöder Er ståndpunkt, så bör Ni skicka med det.
UNDERTECKNA ÖVERKLAGANDET	Er skrivelse skall undertecknas och namnteckningen förtydligas. Uppge också postadress samt telefonnummer där Ni kan nå dagtid.